№ 224 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1913 ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 224

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ր. 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5. Tiflis, Rédaction «Mschak»
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն կերպով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՆ ՎԵՐՋԸ 3 ՌՈՒԲԼ.

Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները հասցէն փոխելու վերաբերմամբ ՉԵՆ ԿԱՏԱՐՎԻ.

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.

Յայտարարութիւններ ընդունվում են [illegible] Центральная Контора Объявленій Торг. Дома Л. и Э. Метцль и Ко, [illegible] Морская, 11, [illegible] Маршальковская, 130, [illegible] Большая [illegible] Площадь Биржи 8.

1913 թիւ [illegible] բաժանորդները, որոնք [illegible] 1-ն յունվարի 1914 թ. [illegible] 10 րուբլի, [illegible] 2 գրքեր. 1) «Մշակը եւ հայ կինը», 2) «Մշակի քառասնամեակը».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Առաջիկայ Յօբելեանական հանդէսների առիթով

Հոկտեմբերի 14-ին, ցերեկվայ ժամը 3½-ին ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ՁՄԵՌԱՅԻՆ ՇԷՆՔՈՒՄ Տեղի կունենայ

ԲԱՆԿԵՏ

Մասնակցողները վճարում են 5 րուբ., իսկ ծխական դպրոցների ուսուցիչները և ուսուցչուհիները՝ 3 րուբլի:

Վաղօրօք կարելի է տոմսակ ստանալ Թիֆլիսի Ժողովարանի շվէյցարի մօտ և եղբ. Կաֆեաններ մագազինում, Երևանեան հրապարակ № 3, մինչև շաբաթ 12 ժամը:
առ. 859. 2—2

Առաջնակարգվիրկ մեծ ԵՂԲ. ԵՍԻԿՕՎՍԿԻՆԵՐԻ

Այսօր տեղի կունենայ խոշոր ներկայացում: Աշխարհահռչակ վերօսիպէդիստ Չէստէր-Դիկի գէբիւտը: Մասնակցում են նոյնպէս «4 սատանաները», ժողովրդ. ծաղրածուներ եղբ. Վինչենցօները և այլ առաջնակարգ արտիստներ: Սկիզբը երեկ. 7½ ժամին: «Չորս սատանաները» դուրս կը գան երկրորդ բաժ., որ կը սկսվի երեկ. 8¾ ժամին, իսկ Չէստէր-Դիկը՝ երրորդ բաժ., որ կը սկսվի երեկոյեան 10 ժամին:

ԱԶԴ.—Այսօր, Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 10-ին, տեղի կունենայ օդի արքաների՝ [4 սատանաների բէնէֆիսը:
առ. 861. 0—3

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ.
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(հ.կ.) 357 50—45

ԿՆՍԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչեվսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով:

Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ., մանկական հիւանդութիւն ունեցողների երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ցեր. ժամը 3—4-ը:

Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Ցարութինեան
Ն. Ն. Վեսելովզորով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ռ. Գ. Կալամկարեան
Ա. Լ. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ն. Զ. Ռամիկեան
Ա. Ր. Փիշէր
Ս. Պ. Ճանպարոնեանց
(հ.կ.) առ. 779 100—94

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Վերադառնալով արտասահմանից վերանորոգեց ներքին հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՕՏՕՐԱԿՍՈՎ: Թոքերի և սրտի քննութիւնը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ: Ամեն օր՝ 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ԶՐԻ: Бебутовская 23, тел. 7—92.
(ա.օ.) առ. 92 100—87

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ԾԽԵԼ
ՆՈՐ
ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ
ՁԵՅԿԵ
ԸՆԿ. „ԿՕՄԷՏԱ“
ԹԻՖԼԻՍ
20 հատը 6 կ., 10 հատը 3 կ.
(հ.կ.) առ. 803. 10—6

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի):

Ընդունելութիւնը՝
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը
(Երեկոյեան ժ. 4—7-ը
Անկիւն Արտս-Արադսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(ե.հ.կ.) առ. 769. 74—12

ԲԺԻՇԿ
Ե. ՔԵՐԵՍՏԷՃԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ հիւանդութիւններ:
(Առանձն. կրծքի, թոքախտի և արեան պակասութեան)
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 12—2-ը
(Երեկոյեան ժ. 5—7-ը
Դւրաֆսկայա, 3 (Լօրիս-Մելիքօվսկայա փողոցի կողմից):
(ե.հ.կ.) առ. 774. 100—11

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քաղաքական աշխարհում վերջերս կատարված դէպքերի մէջ կարևոր տեղ են գրաւում չինական հանրապետութեան պաշտօնական ճանաչումը մեծ պետութիւնների կողմից, այդ հանրապետութեան նախագահի պաշտօնի համար Իւանշիկայի ընտրութիւնը և այն տրագի-կոմէդիան, որ կատարվում է Անգլիայում, Իրլանդիայում—հօմրուլի հարցի առիթով.

Չինական հսկայական կայսրութիւնը, բաղկացած աւելի քան 400 միլիոն ժողովրդից, հազարաւոր տարիներից ի վեր ապրելով իր սեփական, ինքնուրոյն, փակ կեանքով, ոչ մի շփում և հաղորդակցութիւն չը հաստատելով քաղաքակիրթ պետութիւնների հետ, փակելով իր առաջ քաղաքակրթութեան պատերը «չինական» պարիսպներով, վերջ ի վերջոյ անկարող եղաւ դիմադրել եւրոպական քաղաքակրթութեան տարածած մտքերին և գաղափարներին:

Եւ հազարաւոր տարիներով անշարժութեան մէջ մրափող 400 միլիոնաւոր ժողովուրդը, որ բռնակալական ռէժիմի ներքոյ թուլացել և հիւծվել էր, սկսեց արթնանալ, թօթափեց իրանից բռնակալական լուծը, որի ներկայացուցիչն էր մօնղօլեան կայսրների հարստութիւնը, և հրատարակեց հանրապետութիւն ու սահմանադրական ռէժիմ: Հանրապետութեան ժամանակաւոր նախագահ ընտրվեց Իւանշիկայը, որին, ընդունեցին միայն Չինաստանի հիւսիսային նահանգները, իսկ հարաւային նահանգները ըմբոստացան և սկսվեց ներքին պատերազմ: Սակայն Իւանշիկայը, որ մի ճարպիկ և խորամանկ դիպլոմատ է, կարողացաւ ճնշել ապստամբութիւնը և գործերը այնպէս վարեց, որ հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան համար գումարված ազգային մեծ ժողովը ձայների մեծամասնութեամբ իրան Իւանշիկային ընտրեց հանրապետութեան նախագահ:

Եւ երկրագնդի մեծ պետութիւնները շտապեցին շնորհաւորել չինական հանրապետութեան առաջին նախագահի ընտրութիւնը, որով և պաշտօնապէս ճանաչեցին Չինաստանի նոր, սահմանադրական հանրապետական ռէժիմը:

Ճիշդ է, շատերը կասկած են յայտնում, թէ Իւանշիկայը, իբրև փառասէր անձն, ձգտելու է վերականգնել չինական կայսրութիւնը և հրատարակել իրան կայսր, բայց այդպիսի քայլը անհաւանական է թւում:

Եթէ Չինաստանը նոր, սահմանադրական ռէժիմի ներքոյ, կարողանայ վերանորոգվել գոնէ Եապօնիայի մի տասներորդ չափով, նա կը դառնայ, անկասկած, մի սոսկալի, վիթխարի ոյժ և համաշխարհային պետութիւն:

Երկրորդ կարևոր դէպքը այն սաստիկ ընդդիմադրութիւնն է, որ Իրլանդիայի Օլստէր քաղաքը ցոյց է տալիս իրլանդական հօմրուլի ներմուծման և Դուբլինի ազգային պարլամենտին: Ինչպէս յայտնի է, անգլիական պարլամենտը անցեալ տարի ընդունեց և քուէարկեց հօմրուլի բիլլը, որով Իրլանդիան ստանում է ինքնավարութիւն ունենալով սեփական պարլամենտ: Սակայն «ունիօնիստներ» կոչված կուսակցութիւնը, որ հակառակ է հօմրուլին, որոշել է ոյժով դիմադրել հօմրուլի ներմուծման և դրա համար կազմակերպել է «նուիրական դաշնակցութիւն» և կենտր. կառավարութիւն, որի պետ է նշանակվել Կէրսօնը: Այդ կառավարութիւնը հաւաքել է 3 միլիօն րուբլի ֆօնդ ազգային կուի համար: Այդ ֆօնդը պէտք է տրվի իբրև նպաստ այն մարդկանց, որոնք կը զինավեն, երբ ընդդիմադրութիւն ցոյց տան իրլանդական պարլամենտի հաստատութեան:

Ապա Կէրսօնը կազմակերպել է կամաւորների մի ամբողջ զօրախումբ 11 բատալիօն, որպէսզի զինուորեալ ընդդիմադրութիւն ցոյց տան հօմրուլին, և նորերս Բելֆաստ քաղաքում այդ կամաւոր զօրախմբի կամ ազգային աշխարհամբերի զօրահանդէսը տեղի ունեցաւ: «Կենտրօնական կառավարութիւնը» իր զօրքի համար նոյնիսկ հրամանատար է ընտրել յանձին պաշտօնաթող գեներալ Ռօբերտսօնի:

Տարօրինակ է թւում, որ անգլիական օրինաւոր կառավարութեան աչքի առաջ կատարվում են ապստամբական այդպիսի փորձեր և կառավարութիւնը անդորր ու հանդարտ կերպով դիտում է այդ ամենը և ոչ մի միջոց ձեռք չէ առնում խռովարարների դէմ: Այդ տարօրինակութիւնը բացատրվում է նրանով, որ անգլիական մինիստրութիւնը և իր նախագահ Ասկվիտը ամենևին կարևորութիւն չեն ընծայում Օլստէրը Իրլանդիայից անջատելու ձգտումներին: Իսկ միջոցներ ձեռք չառնելը բացատրվում է նրանով, որ անգլիական օրէնքներով ոստիկանութիւնը կամ կառավարութիւնը իրաւունք չունի որևէ ոստիկանական կամ այլ միջոց ձեռնարկել որևէ քաղաքացու դէմ, մինչև որ նրա գործունէութիւնները տեսականից կամ խաղաղ պրօպագանդայից չանցնեն գործնականի: Թող օլստէրցիները կազմակերպեն զօրքեր ինչքան կամենան, զօրահանդէսներ սարքեն, բայց երբ նրանք կը սկսեն զէնքով որևէ դիմադրութիւն ցոյց տալ, այդ ժամանակ միայն կառավարութիւնը և ոստիկանութիւնը հանդէս կը գան:

Այնու ամենայնիւ, Օլստէրի դէպքը եթէ տրագեդիա չէ, բայց տրագի-կօմեդիա է:

Հ. Ա.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 հոկտեմբերի

Բերլին.—Արքիդուքս Ֆրանց Ֆերդինանդը մասնակցելու է պալատական որսին հոկտ. 17-ին: Որսին մասնակցելու հրաւէր ստացել են նաև պետական կանցլեր Բէտման-Հօլվէգը և Բերլինում պաշտօնավարող աւստրո-ունգարական դեսպանը:

Պետերբուրգի լրագիրներից մինում հաղորդվեց, որ Պարիզում ռուսաց մամուլի ներկայացուցիչը խօսակցութիւն է ունեցել արտաքին գործերի մինիստրի հետ: Այդ առիթով Պ. Հ. Գ. թղթակիցը լիազօրված է յայտնելու, որ հօֆմէյստէր Սազօնովը իսկապէս ընդունել է Պարիզում ռուսական մամուլի ներկայացուցչին, սակայն նրա խօսքերը հաղորդված են աղաւաղված ձևով: Մանաւանդ պէտք է արձանագրվի, որ աղաւաղված են ինտէրվիւի այն տեղերը, որոնց մէջ արտասահմանում նկատել են որևէ անբարեացակամութիւն մեծ պետութիւններից մէնի վերաբերութեամբ:

Կայացաւ նախաճաշ պետական կանցլէրի մօտ, որին ներկայ էր Սազօնովը: Նախաճաշից յետոյ Սազօնովի և ռէյխսկանցլէրի միջև տեղի ունեցաւ բարեկամական մտքերի փոխանակութիւն բոլոր քաղաքական հարցերի նկատմամբ: Երեկոյեան Սվերբէեվի մօտ կայացաւ ճաշ 14 հոգու ներկայութեամբ, որին ներկայ էին Սազօնովը և ռէյխսկանցլէրը: Հոկտ. 10-ին Սազօնովը մեկնում է Վարշավա:

—

Հռոմ.—Կօկօվցեվը առաւօտը այցելեց մինիստր-նախագահին, երեկոյեան՝ արտաքին գործերի մինիստրին:

Իտալական մամուլը բուռն ողջունում է Կօկօվցեվին: «Ջիօռնալէ-դ՛Իտալիան» մատնանշում է, որ Կօկօվցեվի, Ջիօլիտտիի և Սան-Ջուլիանոյի տեսակցութիւնը կարող է մեծ նշանակութիւն ունենալ, և դրանում տեսնում է երկու մեծ պետութիւնների ամրապնդումն:

—

Հռոմ.—Մինիստր-նախագահը հրամայեց դատարանին յանձնել բոլոր նրանց, որոնք ներկայ ընտրողական պայքարին բռնութիւններ ու սպառնալիքներ են գործ դնում:

—

Պետերբուրգ.—Կ. Պոլսի դեսպանատունը տեղեկացնում է, որ նեղուցներով կարող են ազատ անցնել բոլոր ազգերի առևտրական նաւերը: Սահմանափակումը վերաբերում է նաւերի ելումուտի ժամանակին, որի առիթով Կ. Պոլսում պաշտօնավարող մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչները բանակցում են Բ. Դրան հետ, որպէսզի աւելի դիւրութիւններ տրվէին առևտրական շոգենաւերին:

—

Բերլին.—Պօրտուգալական միսիան յայտնում է, որ միապետականները գիշերս փորձել են յեղաշրջում առաջ բերել: Փորձը աջողութիւն չէ ունեցել: Զօրքերը փորձին չեն մասնակցել: Երկրում հանգիստ է:

—

Մադրիդ.—Լուրեր տարածվեցին, թէ Պօրտուգալիայում լուրջ անկարգութիւններ են:

—

Լիսաբօն.—Քաղաքում անկարգութիւններ սկսվեցին: Ոստիկանները և հանրապետական գունդը ենթարկվեցին յարձակման: Տեղի ունեցան բազմաթիւ ձերբակալութիւններ:

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱՐՕՆԷՆ

Նորընտիր պատրիարքը Տարօնի մէջ

Մուշ, 6 սեպտ.

Երկու օր առաջ հեռագիր հասաւ ազգ. պատրիարքարանէն, թէ Տիգրանակերտի նախկին առաջնորդ և նորընտիր պատրիարք Զաւէն եպ. Պոլիս վերադառնալու համար պիտի անցնի Տարօնէն:

Զաւէն եպ. երկար ատենէ ի վեր կը տենչար տեսնել ս. Կարապետի հռչակաւոր վանքը և Սահակ Պարթևի անշուք շիրիմը:

Տիգրանակերտէն Մուշ գալու համար կայ երկու գիծ. ուղիղ և կոր: Առաջինը կանցնի Սասունի վիճակէն Սլիվան, Խիան, Խուլբ և Մուշ, որ սովորական կարաւանի համար կը տևէ 5—6 օր: Սակայն, ինչպէս նկարագրած ենք մեր նախորդ մէկ յօդուածին մէջ Սասունի վիճակը, ճանապարհներու անհուն դժուարութեանց պատճառաւ այդ գիծը այնքան ալ յարմար չի նկատուիր Զաւէն եպիսկոպոսին ուղևորութեան համար դէպի Մուշ: Կը մնայ անցնիլ ժողովրդական բանուկ ճանապարհներէն, որ գիծով թէև քիչ մը կերկարի ճամբորդութիւնը շնորհիւ ոլորապտոյտ ճանապարհներու, բայց լաւ առիթ է, որ պատրիարք մը անցնի իր ժողովրդեան մէջէն և տեսնէ անոր իսկական վիճակը:

Նորընտիր պատրիարքի ճամբան կանցնի Սլիվան, Բշէրի, Խարզան (զուտ քիւրդախօս գաւառներ), Սղերդ, Բիթլիս և Մուշ: Մուշի մէջ, ինչպէս ըսինք, պիտի այցելէ ս. Կարապետի վանքը, Աշտիշատ և Վարդոյ. Խնուսի կամ Բուլանըխ-Խնուսի գծով պիտի ուղևորի դէպի Էրզրում, ուր պիտի մտնէ իր պատրիարքական ամբողջ փառքով, ուսկից քանի մը տարի առաջ հեռացած էր ոչ գոհ սրտով: «Վէմն զոր անարգեցին շինողքն, նա եղև գլուխ անկեան»: Աշխարհք է. հալածանքները շատ անգամ մարդուս բարձրացման պատուանդաններ կըլլան:

Պատրիարքի մը՝ Տարօնէն այս պատմական անցքը երկրորդ դէպքն է, որ կը կատարուի: Առաջինը եղած է 1866-ին, որուն յիշատակը, չնայելով ժամանակին երկարութեան, տակաւին թարմ է թէ ներկայ սերունդի և թէ ժամանակակից կենդանի անձնաւորութեանց մէջ:

Այդ թուականին Խրիմեան Հայրիկ իր՝ ս. Կարապետի վանահայրութեան մէջ կենթարկուի ամենախիստ հալածանքի մը՝ 30 40 միաբան վարդապետներէն և անոնց իբր յարակից կարգ մը շահադէտ աշխարհական ռնապետներէ: Երբ վերջին օրը, վերջին գիշերն այդ շահադէտներու տերբօրխտ վոհմակները կը սպառնան վանքին առաջնորդարանի վրայ յարձակումով մը թոպամահ ընել Հայրիկը և թաւալգլոր վանքէն դուրս թափել Խրիմեանի մարդիկն ու վանեցիները, դիպուածն անանկ կը բերէ, որ այդ իսկ գիշերը Մուշէն յատուկ սուրհանդակի միջոցաւ կը հասնի հեռագիր, թէ Հայրիկը Կ. Պոլսոյ պատրիարք ընտրուած է: Դերերը կը փոխուին, և այս անգամ հալածող վարդապետներն են որ կը սկսին սողալ Խրիմեանի ոտքերուն տակ և թաշտոցներ կը փնտռեն Հայրիկին նայուածքին անգամ մըն ալ չհանդիպելու համար: Հայրիկը կը մեկնի իբր պատրիարք փառաւոր հանդէսներով ու թափօրներով ս. Կարապետէն Աշտիշատ և ապա Էրզրում:

Հայրիկը պատրիարքական գահու վրայ

[illegible]

... դէպքը և ընտրել իրենց համար մշտական բնակութիւն Մուշ կամ Բիթլիս քաղաքներու մէջ և կամ հակառակ պարագային ողջ կամ մեռած պիտի տարուին Կ. Պոլիս։ Բաւական ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք, որ Հաջի Մուսա-բէյը մերժեր է կառավարութեան այս առաջարկը, որի վրայ կառավարութիւնը զինուորական լուրջ պատրաստութեան մէջ է, ինչ գնով որ ըլլայ՝ այդ հինաւուրց աւազակները ձեռք բերելու։ Մեր նորընտիր պատրիարքի Բիթլիսէն Մուշ ճանապարհագիծը կրնայ ճիշդ Հաջի Մուսա և Կասըմ-բէյ՚րուն ազդեցութեան շրջանակին մէջէն. ճամբան կանցնի կէս ժամ հեռի Մուսա-բէյի «Խըշնէր» կոչուած գիւղէն։

Մեր ներքին ազգ. կեանքը այնքան անհանգիստ է, որքան եւուն վիճակի մէջ կը գտնուին քիւրդական հարստահարութիւնները։

Միացեալ Ընկ. Ներսէսեան վարժարանը կը մնայ փակ տակաւին. կաթոլիկաց Մխիթարեան վարժարանը դեռ բացուելու յոյս չկայ. գիւղական ծխական վարժարանները կը գտնուին ոչ գոհացուցիչ վիճակի մէջ։ Վանական բարեկարգութեանց խնդիրը կը գտնուի իր սուր փազիսի մէջ։ Արդեօք մեր բարձր ճանապարհորդը ժամանակ պիտի ունենա՞յ ուշադրութիւն դարձնելու դէպի տարօնցի՝ կսէնոֆոնեան գետնափոր տնակներու մէջ դարերէ ի վեր ապրող և անլուր հալածանքներու ատկացող հայ գեղջուկը և լսելու անոր բազմակողմանի դարդերն ու ցաւերը։

Թախիծ

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԹԵՐԱԿՂԶՈՒՄ

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 հոկտեմբերի

Բերլին.—Սերբիան տեղեկացրել է մեծ պետութիւններին, որ հրամայել է իր զօրքերին անյապաղ հեռանալ Ալբանիայից, և յոյս ունի, որ մեծ պետութիւնները կապահովեն Սերբիային ապագայում ալբանների յարձակումներից։

—

Վիեննա.—«Ֆրեմդէնբլատի» տեղեկութիւնների համաձայն, Վիեննայում պաշտօնավարող սերբիական դեսպանը Բէյխտոլդին յայտարարութիւն է արել Ալբանիան սերբ զօրքերից մաքրելու առիթով, որպիսի յայտարարութիւնը նման է այն յայտարարութեան, որ արել է Ստեփանովիչը Բելգրադի աւստրո-ունգարական հաւատարմատարին։

—

Բելգրադ.—Սերբիական «Պրէս-Բիւրօն» եռանդով հերքում է արտասահմանեան մամուլում երևացած այն տեղեկութիւնը, թէ նա Բելգրադից տեղեկութիւն է ուղարկել, որ սերբիական կառավարութիւնը հրաժարվում է կատարել աւստրիական պահանջները։ «Պրէս-Բիւրօն» յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ սերբիական կառավարութիւնը, ընդառաջ գնալով մեծ պետութիւնների ցանկութեանը և կամենալով ապացուցանել իր խաղաղասէր քաղաքականութիւնը, հրաման է ուղարկել իր զօրքերին անմիջապէս յետ քաշվել Ալբանիայից, թողնելով պատասխանատուութիւնը այդ ակտի նրանց վրա, որոնք կարծում են, թէ այդպիսով Եւրոպայում կը հաստատվի հաւատ խաղաղութիւնը պահպանվելու մասին։

—

Պարիզ.—Լրագիրները ընդգծում են, որ Սերբիայի դիմումը մեծ պետութիւններին՝ հարցը դնում է համաեւրոպական հողի վրա, որից սխալ կերպով աշխատում էր պոկել այն Աւստրիան։ Եւրոպան, լրագրի ասելով, պէտք է ապահովէ Սերբիային ալբանական սահմանում. բալկանեան պետութիւնները պէտք է համոզվեն, թէ իրանց անհրաժեշտ է հաստատուն և ուժեղ դաշնակցութիւն։

—

Սօֆիա.—Սերբիական մի վաշտ, բուլգարական պահակախմբի քչութեան պատճառով, գրաւեց բուլգարական Բօյեալիցա պահակատեղին։

—

Սօֆիա. — Արևմտեան Թրակիայի գրաւումը բուլգարների ձեռքով կատարվում է խաղաղ։

—

Աթէնք.—Թագաւորը վերադարձաւ։ Թիւրք-յունական համաձայնութեան վիճելի կէտերը ևս կանոնաւորված են։ Հաւանօրէն շուտով կը լինի վերջնական համաձայնութիւն։

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

(ԼՐԱԲԵՐԻ ՄԸ ՑՈՒՑԱԿԸ)

—o—

Թիւրք և հելլէն բանակցութիւնք.—Թիւրք մամուլին լեզուն.—Անակնկալ զօրացրում.—Խորհրդարանի բացում և երեսփոխանական ընտրութիւններ։

Կ. Պոլիս, 28 սեպտ.

Բուլղարիոյ հետ հաշտութիւն կնքուելէն յետոյ՝ հիմա միտքերը զբաղեցնող խնդիրը Ցունաստանի հետ հաշտութեան բանակցութիւններն են, որոնք տակաւին ելքի մը չհասան։

Պատերազմի պատրաստութիւնները, որոնք երկու կողմէն կը տեսնուին, արդարև մտատանջութիւն պատճառելու բնոյթ ունին, վասնզի առանց կրակի ծուխ չի լինիր, մանաւանդ Թիւրք հասարակութեան, սպաներու, մամուլին սպառնական լեզուն շատ նշանակելի էր և ինքնին զօրաւոր մէկ փաստը կրնար համարուիլ Թիւրքերու մէջ տիրող մտայնութեան։ Սակայն երկու օրէ ի վեր յանկարծ նոր յեղաշրջումի առջև կը գտնենք ինքզինքնիս։

Հակառակ մամուլին լեզուագարութիւններուն և սպառնալիքներուն, պաշտօնական Թիւրքիան զիջում ընելու կողմն է, և այսօր իբր անհամաձայնութիւն ներկայացած խնդիրները շատ դիւրաւ լուծելի խնդիրներ են։

Վակըֆներու և հպատակութեան խնդիրները կը կազմեն գլխաւոր առանցքը արդի բանակցութեանց. և ատոնք անլուծելի խնդիրներ չեն։

Ցունաստանի հետ բանակցութիւնները կրնային դժուարանալ միայն այն պարագային, երբ Թիւրքիա կղզիներու խնդիրը ուղղակի Ցունաստանի հետ լուծելու որոշման վրայ պնդէր, մինչ հիմա կը տեսնուի, թէ Թիւրքիա լքած է այդ ծրագիրը, անշուշտ գերազանց պատճառով մը։

Պաշտօնական Թիւրքիոյ ձեռնարկը անմիջապէս իր ազդեցութիւնն ունեցաւ նաև մամուլին վրայ, և հիմա թերթերը չափաւոր լեզու մը կը գործածեն և աւելի հաշտարար տրամադրութիւններ ցոյց կուտան։

Իթթիհատական մամուլէն «Թանին», մէկ երկու օր առաջ, առաջնորդող մը գրած էր «Եթէ հելլէնները քիչ մը խելք ունենային...» վերնագրով, որուն մէջ ծաղրելէ յետոյ աթէնական մամուլին մեծ-խօսկութիւնները՝ կը յարէ թէ Ցունաստան եթէ խելք ունենայ, Թիւրքիոյ հետ համաձայնութեան կուգայ։ «Արդէն իր գրաւած տեղերը իրեն լիուլի կը բաւեն, և հազիւ թէ կարենայ վերակազմել զանոնք։ Եթէ ուզէ իբր թշնամի վերաբերուիլ Թիւրքիոյ նկատմամբ, իրեն համար վտանգ կայ ունեցածներն ալ ձեռքէ հանելու։ Եւ արդէն ինչ պատճառ կայ Թիւրքիոյ հետ համաձայնութեան չգալու. կղզիներու խնդի՞րը. բայց մեր մէջ ասանկ խնդիր մը չկայ։ Օսմ. պետութիւնը մեծ պետութեանց առաջարկով—Ասիական Թիւրքիոյ ամբողջութիւնը վտանգի չենթարկելու պայմանով—կղզիներու խնդիրը լուծել անոնց թողած է, և Ցունաստան ալ ասոր հաւանած է։ Հետևաբար, այս խնդիրը չի կրնար պատերազմի պատճառ ըլլալ ընդ մէջ Թիւրքիոյ և Ցունաստանի։ Գալով էվկաֆի և հպատակութեան խնդիրներուն, ատոնք ալ պատերազմի պատճառ ըլլալու չափ արժէք մը չունին»։

Այս չափաւոր լեզուն, որ Բ. Դրան քաղաքականութեան ցոլացումն է, կրնայ կառավարութեան հայելին համարուիլ, և կրնայ վճռապէս ըսուիլ, թէ արդէն կառավարութիւնը չենք գիտեր ինչ գաղտնիքով մը պատերազմելու հաստատուն որոշումէն հրաժարած է։

Եւ այս՝ յանկարծական կերպով, վասնզի հակակառավարական «Իկդամը», «Թանինի» վերի տողերը հրատարակած օրն իսկ, իրազեկ չըլլալով Բ. Դրան տրամադրութեանց, դեռ կը պնդէր, թէ Ցունաստան երբեք յաւակնութիւն չի կրնար ունենալ կղզիներուն վրայ, նոյնիսկ այն առարկութեամբ, թէ կղզիներու բնակչութեան մեծ մասը յոյներէ կը բաղկանայ։ Երկրակալութեան մէջ այդպիսի պայման մը նկատի չառնուիր։ Ոևէ տիրող կրնայ նուաճել իր ազգէն չեղող ուրիշ տարրեր. կղզիներու խնդիրը ուրիշ խնդիրի չի նմանիր, մանաւանդ խնդրոյ առարկայ կղզիները Ասիական Թիւրքիոյ մաս կը կազմեն և չեն նմանիր այն եօթը կղզիներուն, զորս ատենին Անգլիա Թիւրքերէն առնելով Ցունաստանի տուած է։

«Իկդամ»՝ իր պաշտօնակցին կարծիքներուն բոլորովին հակառակ արտայայտուելէ յետոյ՝ կը յարէ, թէ «մենք մեր բանակովը կրնանք մեր իրաւունքները պաշտպանել, և ատոր համար ոչ իսկ մէկ վայրկեան պէտք է վարանինք։ Օսմ. պետութիւնը եթէ այս անգամ ալ առիթը փախցնէ, ատկէ աւելի մեծ սխալ գործած չի կրնար ըլլալ։ Մեր բոլոր կորուստները՝ առիթներ փախցնելէն առաջ եկան։ Օրինակի համար՝ եթէ բալկանեան պատերազմին սկիզբը հեռու մնացած ըլլայինք խաբուելէ, մեր գլխուն այս աղէտները չէին գար։ Եթէ հիմակուան առիթն ալ փախցնենք, յառաջիկային նեղութիւններ կը կրենք։ Ո՛չ թէ մեծ պետութիւներու, այլ Ցունաստանի նման երկրի մը ազդեցութեան, սպառնալիքին ենթարկուած կըլլանք։

«Ցունաստանի նպատակը պատերազմը օր մը Բիզայի եզերքը փոխադրելն է, որպէս զի Դարդանէլի նեղուցը անցնելով Կ. Պոլիս գան։ Մանաւանդ Թիւրքիոյ ուրիշ պետութեան մը հետ զբաղած ատեն, հելլէնները իրենց այս ծրագրին գործադրութեան պիտի հետամտին։ Ասիկա թէև երազ մը կը թուի, բայց մենք ինչ երազներու իրականացումը տեսանք։ Ո՞վ կրնար մտածել, թէ հելլէնները մինչև Կավալա պիտի կարենան գալ։ Երբ Միջերկրականի յենակէտները հելլէններու ձեռքը անցնին, ատիկա շատ յոռի տպաւորութիւն մը պիտի թողու երկրին մէջ ալ։ Ուստի խնդիրը պէտք է լուծել այժմէն ներքին ապահովութեան տեսակէտով»։

Ըստ է՝ «Իկդամ» կը պահանջէ, որ Բ. Դուռը Լոնդոնի դաշնագրով եւրոպական պետութեանց վճռոյն ձգուած կղզիներու խնդիրը լուծէ ուղղակի Ցունաստանի և Թիւրքիոյ միջև։

Այս տեսակէտը՝ Բ. Դրան մինչև հիմա պաշտպանած թէզն էր, որ հիմա այլ ևս նորաձևութենէ ինկած է, ինչպէս «Թանինի» տողերէն կը հասկցուի։

Եւ դիտելի է, որ երկու ընդդիմադիր լրագիրներէն ամեն մէկն ալ իր թէզի դրդապատճառ ու շարժառիթ ցոյց կուտայ ներքին ապահովութիւնը։ Տեսանք վերը, թէ «Իկդամ» կղզիներու խնդրոյն լուծումը ի նպաստ Թիւրքիոյ նոյն իսկ զինու զօրութեամբ ներքին ապահովութեան տեսակէտով կարևոր կը դատէ։

«Թանին», ընդհակառակը, կղզիներու խնդիրը առանց յուզելու, հաշտարար տրամադրութիւններ ցոյց տալ և Թիւրք ու հելլէն բարեկամութիւն մը միացնել օգտակար կը դատէ, նկատելով որ Թիւրքիոյ մէջ մէկ միլիոնէ աւելի յոյն կայ։ Մանաւանդ որ,—կըսէ «Թանին»,—Թիւրքիա պէտք ունի ներքնապէս բարենորոգուելու, ապա և տրամադիր է ընդունելի խաղաղութիւն մը չմերժելու։ Ցունաստանցիք եթէ խելք ունենան, այս վիճակէն կրնան օգտուիլ և երկու երկիրներու մէջ բարեկամական զօրաւոր յարաբերութիւն մը հիմնելու առիթը չեն փախցներ։

Ցունաստանի հետ հաշտութեան յոյսը աւելի շեշտուեցաւ, երբ երէկ իրիկուն ուշ ատեն հաղորդուեցաւ, թէ կայս. իրադէ ելած է զօրացրումը կատարելու համար։

Եթէ այս իրադէն «ձև բանի» մը չէ բուլգար և թիւրք դաշնագրին տրամադրութիւնները յարգած ըլլալու համար, նոր պատերազմի մը վտանգը կրնայ անհետացած համարուիլ։

Սակայն ասոր անկեղծութիւնը կուգայ հաստատել՝ նոյն թուականով ուրիշ իրադէ մը, որով, մինիստրներու խորհուրդին որոշմամբ, կը հրամայուի մեբուսական ընտրութեանց ձեռնարկել և խորհրդարանը բանալ, նկատելով որ այլ ևս պատերազմական վիճակը վերջ գտած է։

Ասոնք ամենը ցոյց կուտան, թէ այլ ևս խաղաղութեան յոյսերը իրականութիւն դառնալու մօտ են։

Հայորդի

ԻՒՇՉԻՆՍԿԻԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

—o—

ԲԷՅԼԻՍԻ ԳՈՐԾԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Կիեւ, 8 հոկտեմբերի

Նորից հարցաքննվում է, Բրազուլից յետոյ, Վէրա Չեբէրեակը, որ մատնանշում է, թէ Բրազուլը իրան Խարկով տարաւ խաբելով՝ թէ կը ծանօթացնէ մի յայտնի պարոնի հետ, որ կօգնէ նրան։ Բրազուլը խնդրեց չը յայտնել գնալու մասին ամուսնուն։ Մարգօլինը հիւրանոցի սենեակում մենակ էր, յետոյ վարագոյրի ետևից դուրս եկան երկու անյայտ մարդ. երբ վկան մերժեց յանցանքը յանձն առնելու առաջարկութիւնը, նրան մենակ թողին սենեակում. նա պատից պոկեց յայտարարութիւնը, որպէս զի ապացոյց ունենայ, որ եղել է Խարկովում։

Ժամը 11-ին սկսվում է Մարգօլինի հարցաքննութիւնը։ Վկան յայտնում է, որ Իւշչինսկիի սպանութեան գործի առիթով հետաքրքրութիւնը սկսվեց 1911 թ. նոյեմբերից. այդ ժամանակ նա, իբրև լրագրական գործին մօտ կանգնած մարդ, «Кievская Мысль» թերթի խմբագրատանը հանդիպում էր իրան անյայտ անձասիր Բրազուլին. խմբագրատանը Բրազուլի հետախուզումներին վերաբերվում էին յոռետեսութեամբ. Բրազուլը առաջարկում էր տեսնվել Չեբէրեակովայի հետ, որի մասին ասում էին թէ շատ բան գիտէ, բայց վկան մերժում էր. նոյեմբերի վերջերին Բրազուլը նորից առաջարկեց տեսնվել Չեբէրեակովայի հետ, վկան մերժեց. դեկտեմբերի սկզբին քննիչի սենեակի մօտ Մարգօլինին ցոյց տուին Չեբէրեակին. վերջինս վէրքը կապած ունէր. միևնոյն օրը Բրազուլը յայտնեց Մարգօլինին, որ Միֆլէն ծեծել է Չեբէրեակին, որը, կամենալով վրէժ լուծել Միֆլէից, սպառնացել է բանալ սպանութիւնը. յայտնեց նոյնպէս, որ Չեբէրեակը կամենում է տեսնվել Խարկովում մի բանտարկեալի հետ. որովհետև Մարգօլինը գործերով Խարկով էր գնում, ուստի և համաձայնեց ընդունել սենեակում Չեբէրեակին. Խարկովում նրա մօտ եկան Բրազուլը, Չեբէրեակը և մինչ այդ անյայտ Վըգրանովը. ամբողջ ժամանակ խօսում էր Չեբէրեակը, ասելով թէ եկել է մի նպատակով—վրէժ լուծել Միֆլէից, որ թունաւորել է նրա երեխաներին և ծեծել է իրան։ Իւշչինսկիի սպանութիւնը, Չեբէրեակի ասելով, կատարել են Պրիխոդկօն, Նեժինսկին, Միֆլէն և Նազարենկօն։ Իւշչինսկին շատ բան գիտէր, նրանից պէտք էր ազատվել։ Հետևեալ օրը Չեբէրեակը նոյնը կրկնեց սենեակում։ Կիեւ գալուց յետոյ Մարգօլինը Բրազուլի հետ խօսելիս այն միտքը յայտնեց, որ Չեբէրեակը մեղսակից է սպանութեան. վկայի խորհրդով Բրազուլը յայտնեց քննիչին։

Պատասխանելով դատախազի հարցին՝ վկան ասում է, որ Խարկովում փողի մասին խօսակցութիւն չեղաւ. իսկ թէ ով էր փող տալիս Բրազուլին ճանապարհածախքի համար—նա չը գիտէ. յայտնի է իրան միայն, որ «Նէյէ Ֆրեյէ-Պրեսսէն» հեռագրով նրան (Բրազուլին) պատուիրել էր յօդուածներ Իւշչինսկիի գործի առիթով։

Զամըսլովսկին ուշադրութիւն է հրաւիրում խայտաբղէտ տեսակցութեան վրա,—հասարակական գործիչ Մարգօլին, լրա...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

V

Անցեալ անգամ մենք տեսանք, որ ս. Մեսրոպը իր այբուբենի տիպը որոշելիս՝ վերջ ի վերջոյ, թերևս յոյն Հռոփանոս գիտնականի ազդեցութեամբ, որոշեց հետևել յունական այբուբենի դրութեան, այսինքն ընտրեց ձախից աջ գրութիւն և տողաշարքում զետեղվող ձայնաւորների սիստեմ։

Բայց յունական այբուբենի ազդեցութիւնը շատ աւելի մեծ և խոր է Մեսրոպեան այբուբենի վրա։ Այս ազդեցութիւնը մեր հին հեղինակները մասամբ յիշել են և մասամբ անտես են արել։

Կորիւնն էլ, Խորենացին էլ յիշում են, որ ս. Մեսրոպը, Հռոփանոսի հետ միասին, «հանդիպեցնում էր» հայերէն նշանագիրները յունականին։

Արդարև, եթէ վերցնենք յունական այբուբենի գրերի շարքը և համապատասխան երպով նրանց տակ դասաւորենք հայկական այբուբենի գրերը, կը տեսնենք, որ յունական այբուբենի առաջին 22 գրին համապատասխանում են հայերէն այբուբենից 22 գիր, միևնոյն յաջորդականութեամբ. այսինքն Մեսրոպեան այբուբենի գրերը դասաւորված են յունականի շարքով։ Զանազանութիւնը նրա մէջ է, որ նախ՝ յունական այբուբենի վերջին երկու գիրը (քսի և մեծ օ) իրանց համապատասխան գիրը չունեն հայերէնում, ուստի և բաց են մնում, երկրորդ՝ որ հայերէն այբուբենի 14 գիր (..., ժ, լ, խ, ծ, հ, ձ, ճ, յ, չ, ջ, վ, ր, ց), որոնց համապատասխան գրեր չը կան յունարէնում, ցրված են այբուբենի միւս գրերի մէջ, ըստ երևոյթին առանց որևէ սիստեմի. այնպէս որ՝ եթէ այս 14 գիրը հանենք մեր այբուբենից և վերջին երկու գիրը յունական այբուբենից, իսկ մնացած յունական և հայկական գրերը իրանց բնական դասաւորութեամբ շարենք, բոլոր գրերը իրար կը համապատասխանեն կամ «կը հանդիպեն», ինչպէս ասում են Կորիւնն ու Խորենացին։ Սրանից հետևում է, որ ս. Մեսրոպի և Հռոփանոսի գիտակցութեամբ մեր այբը համազօր է յունական ալֆային, մեր բենը՝ յունական բէտային, մեր եչը, էն յունական եպսիլոնին, էտային և այլն։ Ուրեմն մեր գրերի բուն նախնական հնչիւնների մասին հարց ծագելիս մենք պէտք է դիմենք յունական համապատասխան գրերի բուն նախնական հնչիւններին և նրանց մէջ պէտք է փնտռենք պատասխան։

Թոյլ եմ տալիս այստեղ մի փոքր շեղում անել մեր երկու գրի բուն նախնական հնչիւնը որոշելու։

Բոլոր հայերէն կարդացողները այսօր՝ առանց որևէ տարակոյսի կարդում են ղ, կոչում բառերը՝ կոկորդային ղ հնչիւնով. այն-ինչ այս ղ գիրը այբուբենի շարքում համապատասխանում է յունական լամբդային, այսինքն փափուկ լ գրին, իսկ մեր լ գիրը յունարէնի մէջ չունի համապատասխան գիր։ Նշանակում է, մենք ազգովին կորցրել ենք ղ գրի նախնական հնչիւնը, որ էր փափուկը լ (ինչպէս ռուսերէն ль) և փոխարինել ենք կոկորդային ղ հնչիւնով։ Այբուբենի շարքերի մէջ սխալ կամ թիւրիմացութիւն չը կայ. նոյն հինգերորդ դարում կատարված թարգմանութիւնների մէջ միշտ տեսնում ենք, որ յունական լամբդան արտայայտված է ոչ թէ լ-ով, այլ ղ-ով, օրինակ՝ Ղուկաս, Բարսեղ, աղաղակ և այլն, (և ոչ Լուկաս, Բարսել, ալալակ)։ Մի ուրիշ ապացոյց էլ, որ ղ գրի նախնական հնչիւնը մենք կորցրել ենք, կարող է համարվել այն, որ ղ պարունակող մի քանի բառեր իրանց ածանցներում կամ ժողովրդի բերանում դեռ պահպանել են սկզբնական լ՝ հնչիւնը, օրինակ՝ ... բառից կայ անալի, մառախուղ բառից կայ բարդ մառախլապատ, աքաղաղ բառի ժողովրդական ձևն է աքլոր կամ աքլօր, Բարսեղ բառը ժողովրդի մէջ ունի և Բասիլ ձևը (չեմ յիշում Վասիլ ընդհանրացած ձևը, կարծելով թէ ռուսերէնի կամ վրացերէնի ազդեցութիւն լինի)։

Որչափ և տարօրինակ թվի այս երևոյթը, այնու ամենայնիվ պէտք է ասենք, որ նա ունի իր օրինակը նաև եվրոպական լեզուների մէջ. ֆրանսիացիք, գերմանացիք, ինչպէս նաև Եվրոպայում ապրող հրէաները r գիր (ռ, ռուսերէն p) արտասանում են ղ-ի պէս, Paris բառը արտասանում են Պաղի, Dresden բառը արտասանում են Դղէսդէն, Еврей բառ արտասանում են եվղէյ։ Ուրեմն նայ բաղաձայնի ձայնափոխութիւնը դէպի կոկորդային ղ՝ ընդհանուր է թէ հայերին և թէ եվրոպացոց. հայերի մէջ ձայնափոխվել է ղ՝ նայ բաղաձայնը, եվրոպացոց մէջ r։ Բայց հայերի մէջ այս ձայնափոխումը կատարվել է այնքան վաղ, որ մենք այժմ մոռացել ենք ղ-ի սկզբնական հնչիւնը։ Մի ուրիշ գիր, որի նախնական հնչիւնը վերականգնելու համար դարձեալ կարիք ունենք դիմելու յունական այբուբենին, մեր չարաբաստիկ «ւ»-ն է, որին այժմ «փոքր վը» անուն են կպցրել և յամառութեամբ առաջ են քշում՝ վ հնչիւնը արտայայտելու համար։

Յունական և հայկական այբուբենները իրար հանդիպեցնելիս երևում է, որ մեր «ւ»-ը համապատասխանում է յունական իւպսիլոնին, իսկ յունական իւպսիլոնը անպայման ձայնաւոր գիր է (ֆրանսերէն u, յետագայում i հնչիւնով)։ Այս մասին ոչ մի կասկած չը կայ, ուրեմն և չէ կարող կասկած լինել, որ ս. Մեսրոպի համար էլ այս գիրը ձայնաւոր էր և ունէր յունական իւպսիլոնի արտասանութիւնը, ինչպէս և ցոյց է տալիս նրա անունը «իւն» (=ֆրանս. une)։

Սրան ապացոյց է նաև այն, որ ինչպէս յունարէնում իւպսիլոնը a և o ձայնաւորների հետ երկբարբառներ է կազմում, այնպէս էլ հայերէնում ւ-ը ա և ո ձայնաւորների հետ կազմում է յունարէնին համապատասխան երկբառ ձայնաւորներ աւ (=օ) և ու (=ռուս. y)։

Ուրեմն ւ-ի նկատմամբ էլ կատարվել է ձայնաշրջութիւն, և ոչ միայն հայերի մէջ. Լատինական այբուբենը կազմված է յունականից, և յունական իւպսիլոնը դարձել է լատիներէն u (=ռուս. y)։ Բայց երբ լատիներէնի մէջ նկատվեց այս հնչիւնի ձայնաշրջութիւնը, այսինքն որ բառերի մէջ որոշ տեղերում նա սկսում է իբրև v (վ) հնչվել և որոշ տեղերում մնում է իբրև ձայնաւոր, հարկ համարեցին, անսխալ արտասանութեան համար u գրի կողքին աւելացնել ձայնաշրջված վ հնչիւնի համար նոր գիր—բաղաձայն v.

Մեր մէջ էլ կատարվել է նոյն ձայնաշրջութիւնը, և այժմ ւ-ը երբեմն իբրև ձայնաւոր է (իւղ, տուն, հաւա մէջնադարեան գրութիւն), և երբեմն իբրև բաղաձայն (հաւ, աւար, կաւե)։ Մենք էլ, հետևողական լինելու համար, պէտք է ինք այս երկու տարբեր հնչիւնների համար տարբեր գրեր ունենալ (ինչպէս լատինները գտնաւանեցին u և v), և արդէն առանց նոր գիր հնարելու կարիքի՝ ունենք պատրաստ վ գիրը իր անկասկածելի հնչիւնով, ուրեմն պարզ, առողջ դատողութիւնը պէտք է մեզ թելադրէր, որ ամեն անգամ, երբ ւ-ը իբրև վ է լսվում՝ վ գրենք, իսկ «ւ»-ը պահէինք իբրև զուտ ձայնաւոր իր նախնական հնչիւնով։ Բայց լուսաւորութիւնը, յամառութիւնը, տգիտութիւնը միացած են՝ այս անհրաժեշտ ռէֆօրմը որքան կարելի է ձգձգելու, յետաձգելու։

Շարունակում ենք մեր ընդհատված խօսքը։ Ասացինք, որ ս. Մեսրոպը մեր այբուբենի գրերը հանդիպեցրեց յունարէնի համապատասխան գրերին և նրանց շարքով դասաւորեց։ Եթէ համեմատութեան առնենք հինգերորդ դարի ասորական այբուբենը և նրա դասաւորութիւնը, կը տեսնենք, որ նա շատ բաներով զանազանվում է ինչպէս հայկականից, նոյնպէս և յունականից (չը նայելով որ յունականն և ասորականը միևնոյն ծագումն ունեն մայր այբուբենից)։ Եվ որովհետև անտարակուսելի է, որ ս. Մեսրոպը լաւ գիտէր ասորերէն և գործում էր ասորական շրջանում, ուրեմն և չէր կարող ի նկատի չունենալ ասորական այբուբենը, պէտք է եզրակացնենք, որ նա լրջօրէն կշռադատել է իր անելիքը և գիտակցաբար մերժել է ասորական այբուբենին հետևել և նրա դասաւորութիւնը ընդունել, այլ գիտակցաբար յարել է յունականին—եվրոպականին, շնորհիվ, ինչպէս կարծում ենք, Հռոփանոսի ազդեցութեան։

Ստ. Մալխասեանց

Վլգրանով, առաջադէմ ժուռնալիստ Բրազուլ և վերջապէս Չեբէրեակովա:

Այն հարցին, թէ ինչու էր այնքան շատ վէրք հասցված Իւշչինսկիի մարմնի որոշ տեղերին, Մարգոլինը պատասխանում է, որ Չեբէրեակը ասում էր, թէ Պրիխոդկօն ուսումնասիրել էր բժշկութիւնը: Մակլակովի հարցին, թէ յայտնի չէ արդեօք նրան, որ մի քանի մարդ առաջարկում էին փող յանցագործութիւնը բանալու համար, վկան յայտնում է, որ ամն Կուլիշէր յայտարարութիւն տուեց դատախազին, առաջարկելով յայտնագործելու համար 3000 րուբլի պարգև. Բրազուլի յայտարարութիւնը օգտակար էր գոնէ նրանով, որ Միֆլէն, իմանալով որ իր վրա է մատնանշում Չեբէրեակը, փոքր ինչ բարձրացրեց վարագոյրը Չեբէրեակի մինչ այդ խնամքով ծածկվող յանցաւոր գործունէութեան վրայից:

Դէմ առ դէմ կանգնեցնում են Չեբէրեակին և Մարգոլինին: Չեբէրեակը պնդում է, որ առաջարկում էին 40,000 ռ., խոստանում էին արտասահմանեան անցագիր և լաւագոյն պաշտպաններ, տալիս էին ինչ-որ կեղծ փաստաթուղթ: Մարգոլինը խիստ հերքում է Չեբէրեակի ասածները:

Մանրամասն ցուցումներ տալիս է Կրասովսկին իր կատարած խուզարկութիւնների, ձերբակալութիւնների և առհասարակ գործին վերաբերեալ իր ցոյց տուած գործունէութեան մասին: «Ինչ ուղղութեամբ էլ,—ասում է վկան,—որ կատարվում էին հետախուզումները, բոլոր հանգամանքները տանում էին դէպի Չեբէրեակովայի բնակարանը...»: Այս վկան երկար կանգ է առնում այդ հանգամանքների վրա:

ԲԷՅԼԻՍԻ ԳՈՐԾԻ ՇՈՒՐՋԸ

Բէյլիսի գործի առիթով ոստիկանութեան [illegible] 1856 [illegible]

Այս հոկտ. 4-ը, Բէյլիսի գործի [illegible] 22 [illegible] 6730 ռ., [illegible] 14 [illegible], 3 [illegible], [illegible] 1, [illegible] 1 [illegible].

Բաքուից 48 հոգի Բէյլիսի պաշտպաններին [illegible]

Լօձի բանտում կփէվցի մի բանտարկեալ,—ինչպէս հեռագրում են «Каспій»-ին,—պատմել է բանտարկեալներին, որ Անդրէյ Իւշչինսկիին սպանել է նա երկու համախոհների հետ և սպանութեան համար ստացել է շատ փող: Ցայտարարութիւնը քննվելու է:

—

Կլէմանսօն խմբագրոյես դատապարտում է Բէյլիսի գործի դատավարութիւնը: Նոյնպէս և անգլիական «Times»-ը: Պապի գահի թեկնածու կարդինալ Ագրիարտին նոյնն է անում:

ՐԻՏՈՒԱԼ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՉԸ ԿԱՅ

—

«Մշակի» ներկայ համարներում կարդալով հրէից ազգի վրա մի հնարովի մեղադրանք, որպէս թէ «իրանց զատկական խմորի հետ խառնում են քրիստոնեայի արիւն», նուաստս որպէս Ս. Գրքին ծանօթ քահանայ՝ պարտք եմ համարում հրապարակով աղաղակել, որ այդ մեղադրանքը սուտ է և հնարովի, որովհետև Աստուածաշնչի մէջ չը կայ մի այդպիսի կէտ, այլ դրա դէմ կան խիստ պատուէրներ: Առաջին՝ Աստուած պատուիրում է հրէից ազգին և ասում. «Զեօթն օր բաղարջ ուտիջիք, յառաջմէ իսկ օրէ անտի անհետ արարջիք զխմոր ի տանց ձերոց. ամենայն որ ուտիցէ խմորեալ՝ սատակեսցի անձն այն յԻսրայէլէ» (Ելից. ԺԲ. 15): Երկրորդ՝ «Մի՛ զոհեսցես ի վերայ խմորոյ զարիւն զոհից քոց» (Ելից. ԻԴ. 18. ԼԴ. 25): «Զամենայն արիւն մի՛ ուտիցէք յամենայն բնակութիւնս ձեր ի թռչնոց և յանասնոց: Ամենայն անձն, որ կերիցէ արիւն՝ կորիցէ ի ժողովրդենէ իւրմէ»: (Ղևտ. Է. 26, 27):

Հրէից ազգը Ս. Գրքի ամեն մի կէտի համար՝ հարկաւոր դէպքում պատրաստ է իր անձը սրի, հրի և զանազան տանջանքների մատնել. մի՞թէ կը համարձակվէր, որ Աստուծոյ այս յայտնի և խիստ պատուէրների հակառակ՝ [illegible]

[illegible]

Ղազար Փարպեցու պատմութիւնը, որ արժէ 1 ռ., իսկ երկրորդ գիրքը՝ Ագաթանգեղոսինը, որ արժէ 3 ռ.:

ՀԱՅ ՄԵԾ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐՍ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ

—

Հայ գիրերու գիւտին 1500-ամեակը և հայ տպագրութեան 400-ամեակը տօնելու համար վարչութեան կողմէ Պոլսոյ թաղերուն և գաւառներու վարչութեան ղրկուած հրահանգը բաւական ին գրաւական չեն Մեծ Յոբելեանին ըստ արժանւոյն տօնելու համար:

Այս առթիւ հայ ժողովուրդը առանց ինքզինք պատրիարքարանի միջոցաւ շարժելու դատապարտելու՝ կրնայ իւրովսանն ընել բոլոր հնարաւոր միջոցներով, որպէս զի յոբելեանը ոչ միայն անջնջելի մնայ հայ սրտերու մէջ, այլ և տպաւորէ ըլլայ մեզ շրջապատող ազգերուն վրայ: Կը սիրենք յուսալ, թէ աղնիւ մրցում մը տեղի պիտի ունենայ մանաւանդ Կ. Պոլսոյ թաղերուն մէջ գիրար գերազանցելու, յոբելեանը փառաւոր տօնելու համար: Այդ ժողովուրդին ինկած բաժինն է, իսկ ինչ բաժին որ կիյնայ հայ մամուլին և պատրիարքարանին վրայ, այդ մատնանշել կուզէի:

Առաջարկս հայ մամուլին

Մինչև հոկտ. 13-ը մի քանի անգամ թերթին թիւը 20 փարայի ծախել և գոյացած դրամով հայ մամուլի անունով յոբելեանի օրը շքեղ սեղան մը տալ Պոլսոյ բոլոր օտար մամլոյ ներկայացուցիչներուն և ականաւոր մտաւորականներուն:

Սոյն յարմար առիթով պէտք է հասկցնել օտարներուն, մանաւանդ մեր հարևաններուն, թէ հայը դարեր առաջ ունէր իր մէջ քաղաքակրթութեան սաղմը, որուն ապացոյցն է քաղաքակիրթ ազգերու լեզուներուն մէջ իրեն չը նշան գիր ունենալը: Մեծ Յոբելեանը հայ քաղաքակիրթ աշխարհի ճշմարտապէս ծանօթացնելու էն յարմար միջոց-

[illegible]

Առաջարկներ պատրիարքարանին

ա) [illegible]

բ) [illegible]

Հառ[illegible]

ներու մէջ խօսուած եւրոպական լեզուները գէթ այդ օրը պիտի պատկառին, տեսնելով թէ իրենք ուրիշներու սեփականութեան վրայ անիրաւաբար թառած են ծիլբասէր տնեցիներու ազնուութեան շնորհիւ:

գ) Պատրիարքարանը պէտք է պաշտօնապէս հրաւիրէ կաթոլիկ և բողոքական հայ եղբայրներու պաշտօնականութիւնը, որպէս զի իրենց ցանկալի մասնակցութիւնն ունենան իբր հայ այդ Մեծ Յոբելեանին մէջ:

Այդ հանդէսին մէջ պէտք է երգենք միահամուռ՝ Մէզպուրեանին հետ.

Ազգերնիս մէկ, լեզունիս մէկ, գիրերնիս մէկ,
Հայրենիք մէկ, հայրերնիս մէկ, փառքերնիս մէկ,
Ինչու՞ չըլլան սրտերնիս մէկ:

Վայրկեանը հանդիսաւոր և յարմար է ոչ միայն երգելու, այլ մանաւանդ գործելու:

Գրիգոր Արմէնի

(«Հեռաձայն»)

[illegible]

Աստուած են, որ գերվածի կինը և եղբայրը եկել են նահանգապետի մօտ և խնդրել, որ ոստիկանութեան հետապնդումը դադարեցնեն, որպէսզի նրա կեանքը վտանգի չենթարկվի, բայց նահանգապետը մերժել է և ցոյց է տուել փոխարքայի կտրուկ հրամանը, որով պատուիրում է, թէ «կենդանի թէ մեռած, գեանի տակ էլ որ լինի, պէտք է գտնէք»:

Ցոյս կայ, որ շուտով ազատ թողնեն, քանի որ նիւթական խնայողութիւն չի լինի, բայց մի բան մտատանջութիւն է պատճառում: Անցեալ խլրտումների ժամանակ, երբ Միհրան Անանեանն իր հարևան կալուածատէր Մէլմանի հետ Բուլթայիսից վերադառնում էր կալուածքը, ճանապարհին ենթարկվեց աւազակների յարձակման: Այդտեղ կռիւ սկսվեց: Մէլմանը մահացու վիրաւորվեց և ընկաւ, իսկ Միհրանը աւազակներից մէկին սպանեց և մնացածին փախուստ դարձրեց: Ահա գուցէ այդ կողմից վրէժխնդրութիւն լինի:

Ս. Նազարեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՈ՛, ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է ՊԱՐԶԵԼ

—

Երէկվայ մեր յօդուածում մենք յայտնեցինք, որ «Հօրիզոնի» և «Կովկ. Լրաբերի» վարմունքը ազնիւ և անվայել ենք համարում, որովհետև նրանք վաղաժամ կերպով հրատարակութեան առին, այն էլ աղաւաղեալ և յեղաշրջեալ կերպով, այն մերկացումները, որ արեց Մատթէոս եպիսկոպոսը հոկտ. 5-ի մասնաւոր խորհրդակցութեան նիստում:

Իսկ վաղաժամ ենք համարում նախ, ինչպէս յայտնել էինք այդ յօդուածում, որովհետև անհնարին է այժմ բոլոր փաստերը լրիւ հրատարակել. երկրորդ՝ որովհետև յոբելեանական տօների օրերին վայել չէ զբաղվել զանազան հարցաքննութիւններով և մերկացումներով: Բայց մենք կողմնակից էինք, որ ամեն բան պարզվի և ճշգրիւ ամեն մի անձի խաղացած դերը և պատասխանատուութեան չափը այն կարևոր հարցի մէջ, որի վերաբերմամբ Մատթէոս եպիսկոպոսը մի շարք մերկացումներ արեց:

Սակայն քանի որ «Հօրիզոնը» շարունակում է լռութիւն չը պահպանելը, քանի որ նա իր երէկվայ համարում (№ 226-ում) առաջ է բերում Մատթէոս եպիսկոպոսի արած յայտարարութիւնների մի մասը զանազան անճշտութիւնների կատարած դերի մասին—մի բան, որ մենք դեռ մեր առաջին յօդուածներում ակնարկել էինք—և խոստովանում, որ ինքն սկզբում այդ յայտարարութիւններին չը վերաբերվեց օբիէկտիվ կերպով, այլ սուբիէկտիվ կերպով, իսկ այսօր վերաբերվում է օբիէկտիվ կերպով, մենք ևս անհրաժեշտ ենք գտնում որ ամեն բան պարզվի, ճշգրիւ իւրաքանչիւր անձի պատասխանատուութեան չափը: Բայց, կրկնում ենք, ներկայ րոպէն անյարմար ենք համարում: Պէտք է թողնել, որ յոբելեանական օրերը անցնեն, պէտք է չը մոռցել այդ օրերը, պէտք է ծանօթանալ բոլոր փաստերի և դոկումենտների հետ, պէտք է հնարաւորութիւն ունենալ ձեռք բերել բոլոր փաստերը և դոկումենտները և ապա սրան կամ նրան պատասխանատուութեան կոչել: Եւ մենք, որ անհերքելի փաստերն ունենք, մանաւանդ Մատթէոս եպիսկոպոսի մերկացումներից յետոյ, որ գործի մէջ վճռական և ղեկավարող դեր են խաղացել հօրիզոնական գործիչները, գիտենք և Յ. Սպենդիարի, Ա. Քալանթարի, Ս. Մալխասեանցի ունեցած մասնակցութեան չափը, որ շատ չնչին է և ունի բոլորովին այլ բնաւորութիւն, մենք կրկնում ենք, թէ անպայման, կողմնակից ենք գործի քննութեանը, բայց ոչ այս րոպէին: Ուստի և մեր վերջնական կարծիքը կը յայտնենք ոչ այս րոպէին:

Հ. Ա.

«ԴԱՒԱՃԱՆՆԵՐԸ» ԵՒ ԴԱՒԱՃԻ «ՀՕՐԻԶՈՆԸ»

—

Ծիծաղելի դրութեան մէջ է ընկել «Հօրիզոնը» իր անմտածմունք և յախուռն յարձակումների պատճառով: Մի քանի ժամանակ առաջ նա էջմիածնի այժմեան գործիչներին դաւաճան անուանեց, ուսուցիչների մասին Կաթողիկոսի արած յայտնի կարգադրութեան առիթով:

Այժմ էլ նա նոր գիւտ է անում. երբ թէ Մատթէոս եպիսկոպոսը մի խորհրդակցութեան ժամանակ նոյն «դաւաճան» բառը շպրտել է մի շարք յայտնի հասարակական գործիչների երեսին, և այս գիւտն անելուց յետոյ՝ «Հօրիզոնը» պատասխանատուութեան է հրաւիրում այս գործիչներին, որ կամ հերքեն Մատթէոս եպիսկոպոսի ծանր մեղադրանքը կամ հասարակութեան առաջ արդարանան:

Բայց Մատթէոս եպիսկոպոսը ոչ ոքի դաւաճան չը կոչեց. նա ասաց. «Եթէ մենք դաւաճան ենք՝ մեզանից առաջ դուք էք եղել դաւաճանը...»: Եւ որովհետև Մատթէոս եպիսկոպոսը իրան և իւրայիններին դաւաճան չէ համարում, պարզ է, որ նա դաւաճան չէ համարում և ուրիշներին:

Միայն «Հօրիզոնն» էր, որ դաւաճան համարեց էջմիածնականներին, ուրեմն և միայն «Հօրիզոնն» է, որ, տրամաբանօրէն վարվելով, պարտաւոր է դաւաճան ճանաչել և մի շարք հասարակական գործիչների, նոյնիսկ իր բանակից:

Այնպէս որ այժմ «Հօրիզոնի» տեսակէտից էջմիածինն էլ, Թիֆլիսն էլ, բարեկամ ու թշնամի—բոլորը դուրս են գալիս դաւաճան, և «Հօրիզոնին» մնում է այժմ solo երգել—

Անդաւաճան չեմ սիրով
Ես սիրել եմ իմ հայրենիք...

Ի՞նչպէս պիտի դուրս գայ «Հօրիզոնը» այս ծիծաղելի դերից—չը գիտենք. երևի մի նոր salto mortale կանէ, և էլի կը խրվի:

«Դաւաճաններից» մէկը

Մ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ ԳԵՐՄԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

—

Բուլթայիս, 6 նոյեմբերի

Միհրան Անանեանցի գերումը և անհետացումը մի քանի ամարդի մարդկանց ձեռքով մեծ սնտեսական քայքայումն առաջ բերեց թէ նրա կալուածքում ծառայող հաւրիւրաւոր մարդկանց և թէ կալուածքի շրջակայ գիւղերում: Նրա գործարանը, որ պատրաստում էր գինի, կօնեակ և շամպանիա, այժմ փակված է և գործաւորները արձակված: Նա թէ գործաւորների և թէ շրջակայ գիւղացիների վրա մեծ երախտիք ունէր և ներկայանում էր նրանց համար իբրև հովանաւորող հայր, իսկ այդ մարդիկ ոչ թէ միայն յարգում, սիրում էին նրան, այլ պաշտում էին. այնքան մեծ էր նրա բարիքը դէպի նրանց: Հասարակ հացթուխը ամսական ստանում էր կեանքի բոլոր կարիքներից դուրս ամսական 25 րուբլի էլ փող, որ մնում էր նրան անձեռնմխելի: Տարեկան մօտ 80,000 րուբլու խաղող էր գնվում շրջակայ գիւղերից գործարանի համար և այդ գիւղացիներից շատերը թէ կալուածքում և թէ գործարանում ծառայում էին լաւ ռոճիկով: Գիւղացիներին աւանս էր բաժանում նախօրօք, իսկ այժմ այդ բոլորից նրանք զրկվում են: Նա շրջակայ գիւղացիների հետ պայմանաւորվել է, որ այս տարվայ խաղողի բերքը ամբողջովին գնէ պուդը 1 ռ. 40 կոպէկով, բայց դժբաղդ դէպքը արգելք եղաւ դրան և այժմ գիւղացիք այդ պուդը, հազար ու մի նեղութիւններով, բերում են քաղաք և ծախում պուդը 65—70 կոպէկով, շատ մասը կորցնելով, քաշի մէջ խաբվելով, անձրևի և ցեխի ենթարկվելով: Բայց կալուածքում յանձնուած թէ քաշի վրա վերահսկիչներ էին պատրաստ են կինչի դատաստանին ենթարկելու:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Շաբաթ, հոկտ. 13-ին, երեկ. ժամը 8-ին հասարակական ակումբում Ի. Մարչենկօն կարդալու է ռեֆերատ Թիֆլիսում ծնողական ակումբ հիմնելու մասին: Ռեֆերատից յետոյ տեղի կունենայ վիճաբանութիւն, որին կարող են մասնակցել ինչպէս ակումբի անդամները, այնպէս և կողմնակի անձինք:

◆ Ինչպէս տեղեկացնում է «Пр. Край»-ի թղթակիցը, Անանեանին գերողները իբրև փրկանք պահանջում են 50,000 րուբլի:

◆ «Рѣчь»-ի ասելով Վրաստանի էկզարխի պաշտօնում Ալէքսէյ եպիսկոպոսին նշանակելու մասին Բարձրագոյն հրովարտակը հրատարակվի ներկայ հոկտ. 12-ին:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը մի զեկուցում էր պատրաստել գեղեցիկ տների համար պարգևներ տալու մասին: Նշանակվելու են ամեն տարի երեք պարգև. ոսկէ, արծաթի և բրօնզի մէդալներ տանտէրերի համար:

◆ Էջմիածնի սինոդի անդամ Մատթէոս եպիսկոպոսը վերադառնալով Բաքուից՝ երէկ ուղևորվեց էջմիածին:

◆ Թիֆլիսի ակումբներից երանց ձմեռային շինութիւններն են տեղափոխվել Արտիստական Ընկերութիւնը, Ժողովարանը և Նոր-ակումբը: Կրուժօկը տեղափոխվելու է նոյեմբերի 15-ին: Ինչ վերաբերում է Հաւլաբարի հասարակական ակումբին և առևտրա-արդիւնաբերական հաստատութիւնների ծառայողների ակումբին, դրանք տեղափոխվելու են նոյեմբերի վերջերին հազիւ: Հաւլաբարի ակումբը, ինչպէս յայտնի է, Կախէտինսկի հրապարակի վրա ձեռք է բերել սեփական յարմար շէնք, որ ներկայումս վերանորոգվում է:

◆ Նոյեմբերի 21-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին կայանալու է Թիֆլիսի ժողովարանի անդամների ընդհանուր ժողովը, ժողովարանի նոր շինութեան հարցի առիթով:

◆ Ձայնաւոր Ս. Սուլխանեանը առաջարկել է քաղաքային վարչութեան նախ կազմել նախահաշիւ Զուբալովեան եղբայրների հաշւով կառուցանվող երեխաների հիւանդանոցի մասին, թէ որքան ծախք կերթայ տարեկան պահպանութեան համար, արդեօք այդ ծախքերը ծանր բեռ չե՞ն լինի քաղաքային առանց այն էլ սուղ միջոցների վրա, և ըստ այնմ ընդունել հիւանդանոցը:

◆ Սեպտեմբեր ամսում Թիֆլիսում եղեան հանդիսցին մօտ 100 դէպք վարակիչ հիւանդութիւնների: Մեծ տոկոսը ընկնում է քութէշ հիւանդութեան:

◆ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի ծառայողները վերջնական համաձայնութեան եկան Անօնիմ ընկերութեան ներկայացուցիչ Բօբիի հետ:

◆ Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկերութ. խորհուրդը խնդրում է տպել, որ ինքն ստացել է հանէր Յարութիւն Քալանթարեանից 82 կտոր հայերէն գրքեր, որի համար և յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը:

◆ Կովկասեան Հայուհեաց Բարեգ. Ընկ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

«Н. Вр.»-ի Թիֆլիսից հեռագրում է Սամսոնից. [illegible]

«Р. С.»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից. [illegible]

[illegible]

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

[illegible]

«Մշակի» [illegible] Հայոց [illegible] Ս. Կալանթար [illegible] Ս. Մալխասեանց [illegible] 398 [illegible]

[illegible] 414 ռուբլի 65 կոպ. [illegible] Ընկերութեան:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ. ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արքունական Թատրոն

Երեկոյեան, նոյեմբերի 8-ին, «Տրավիատա» [illegible] ներկայացնելու ժամանակ. [illegible] քով երգեց նա կարապի երգը՝ «Простите на вѣки», թողնելով նպաստաւոր տպաւորութիւն և արժանանալով ծափերի:

Սարաջեվ նոյնպէս զգացված երգեց Ալֆրեդի պարտիան: Խաղի կողմից Սարաջեվի մօտ առաջադիմութիւն երբեք չէ նկատվում, դրա համար և, ձայնական (վօկալային) աչօղ կատարումների ժամանակ անգամ, թողնում է նա երբեմն թոյլ տպաւորութիւն:

Ալֆրեդի հօր՝ Ժէրմօնի դերում Տարնովսկին մեզ չը գոհացրեց: Նրա թէ երգի և թէ խաղի մէջ բացակայում էին անհրաժեշտ նրբութիւնները:

Դիրիժեօր Զախ. Պալիեվ այդ երեկոյ, հակառակ իր սովորութեան, շեղվում էր օրկէստրի և բեմի միջև ընդհանուր ներդաշնակութիւն պահպանելուց, թուլացնելով այդպիսով օպերայի անսամբլային տպաւորութիւնը:

Վերջում տեղի ունեցաւ բալէտային դիվերտիսմենտ, ուր, բալէտմէյստէր Վակարէցի և պրիմա-բալէրինա Բաուէրգակսի մասնակցութեամբ, բալէտային խումբը կատարեց տեխնիկապէս բարդ մի շարք պարեր, արժանանալով ծափահարութիւնների:

X.

Արտիստական Թատրոն

Երեքշաբթի, ամսիս 8-ին, Զարէնչիի դրամատիկական խումբը ներկայացրեց «Պարոնայք Մէյեր» պիէսը 3 գործ.:

Այդ կոմէդիան, որ վերցված է հրէական մի ընտանիքի կեանքից, ներկայանում է բաւական թոյլ գրուածք և աւելի շուտ ֆարս է, քան կոմէդիա:

Ահա բովանդակութիւնը:

Առևտր. տուն «Մօրից Մէյեր և ընկ.» ֆիրմայի անդամներից մէկը՝ ամենակրտսերը՝ Ժակը (Բէցկի), որ աւարտել է համալսարանը, սիրահարվում է բարօնուհի ֆօն-դէր Կիւկէի աղջիկ Ռիտայի (Օմարսկայա) վրա, ծածկելով իր իսկական ազգանունը և ներկայանալով իբրև մարկիզ դը լա Ռօշ: Երբ Ժակը խոստովանում է իր բարեկամներին և, ի միջի այլոց, իր հօրեղբայր, գաղտնի խորհրդական Իսահակ Մէյերին (Վօլկօվ), որ ինքը մկրտվել է, նրանք սաստիկ զայրանում են, բայց մի քանի րոպէից յետոյ խոստովանվում են, որ իրանք բոլորն էլ վաղուց մկրտված են. «Ո՞վ է տեսել,— ասում է Իսահակ Մէյերը,—որ չը մկրտված հրեան հասնի մինչև գաղտնի խորհրդականի աստիճանին»: Ժակի միւս հօրեղբայր Մօրից Մէյերը (Բօրօզդին) առաջարկում է Ժակին ամուսնանալ իր աղջիկ Գերտայի հետ, ասելով որ առևտր. տան բոլոր անդամներն էլ պսակվել են իրանց մօտիկ ազգականուհիների հետ, և խորհուրդ տալով միանգամայն, որ Ժակն էլ հետևի այդ օրինակին: Եւ սակայն Ժակը յայտնում է, որ ինքը սիրում է Ռիտային:

Վերջ ի վերջոյ Ժակի կեղծիքը բացվում է, բայց չը նայած դրան՝ Ժակը դարձեալ ամուսնանում է Ռիտայի հետ ու այդպիսով Մէյերները բարեկամանում են ֆօն-դէր Կիւկէի հետ, միացնելով փողային հարստութիւնը տիտղոսի հետ:

Պիէսը ծիծաղաշարժ է, թեթև և ունկնդրվում է հաճութեամբ:

Դերակատարներից շատ լաւ էին Բօրօզդինը և Օմարսկայան, որոնք հրէական տիպերը շատ բնլէէֆ կերպով էին ներկայացնում:

Ա. Ա—ն

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 8 նոյեմբերի

«Մշակ» իր սկզբնաւորութեան օրէն՝ աւելի քան 40 տարիներէ ի վեր ջանացած է միշտ օգնել Թիւրքահայոց կրթական և բարեգործական հաստատութիւններուն և ամեն կարգի աղէտեալներուն, որով երախտաւորութեան բացառիկ իրաւունք մը ստացած է մանաւորապէս Վասպուրականի տարաբաղդ հայութեան վրայ:

Կովկասու և ընդհանուր Ռուսաստանի պատուական հայերն ալ ամեն առթիւ իրենց համակրանքի և օժանդակութեան գործնական փայլուն ապացոյցներ տուած են հանդէպ Թիւրքահայոց նիւթական և կրթական կարօտութիւններուն:

Այս անգամ մենք բաղդաւորուեցանք յօգուտ մեր ուսումնարանին, ընդունիլ հազար ռուբլի նուէր մը՝ իր բարերարութիւններով համբաւանօթ մեծայարգ պ. Ալէքսանդր Մելիք-Ազարեանէ և հազար ր.՝ մի այլ պատուական անձնաւորութեան կողմանէ, յարգելի պ. Հ. Առաքելեանցի միջոցով: Խորին երախտագիտութիւնս և ջերմաջերմ մաղթանքներս:

Հիմնադիր-տնօրէն Վանայ Երամեան վարժարանի՝ Հ. Երամեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ «Рус. Вѣд.»-ի յօբելեանին կարդացան ողջոյնի ճառեր արտասանել Կավալևսկին, Միլիւկօվը, Շախօվսկին և ուրիշները: Եփրեմօվի խօսելու ժամանակ պրիստաւը ճառերը արգելեց: Հեռագիրների թւում գրող Այզմանը իր հեռագրում հաւատ էր արտայայտել, որ եթէ «Русскія Вѣдомости»-ի նման շատ լրագիրներ լինէին, Բէյլիսի գործը չէր ստեղծվի: Դրանից յետոյ բանկետին նախագահող իշխան Դօլգօրուկին հեռացաւ: Պրիստաւը պահանջեց ներկայ եղողներին ցրվել և արձանագրութիւն կազմեց ակադեմիկոս Բունինի դէմ, որ իբր թէ բռնել էր նրա ձեռքից: Իբրև վկայի պրիստաւը դատարան է կանչել ակադեմիկոս Օվսեանիկօ-Կուլիկօվսկին:

◆ Պաշտօնապէս յայտարարվեց, որ յայտնի կրիտիկոս Բրանդէսի մուտքը Ռուսաստան արգելվեց նրա դէպի Ռուսաստանը տածած թշնամութեան պատճառով:

◆ Պետ. Դումայի պրիստաւի օգնական Գարտէրը Պետերբուրգում՝ խանդից դրդված՝ գնդակահարեց իր կնօջը և յետոյ անձնասպան եղաւ:

◆ Արտաքին գործերի մինիստրը մեկնեց Բերլին Պարիզից՝ ալբանական հարցին վերջ դնելու նպատակով:

◆ Անտիվարիից «Н. Вр.»-ին հեռագրում են, որ չերնօգօրական կառավարութիւնը «Ագելսբէրգ» շոգենաւի վրա երևան հանեց 400 արկղ փամփուշտով, որոնք ուղարկվում էին Վալօն: Արկղները գտնվում էին աւստրիական օֆիցէրի հսկողութեան տակ:

◆ Բօմբէյից հեռագրում են, որ հաստատվեց ռուս-անգլիական մասնաժողով Թիւրք-պարսկական սահմանը ճշգօրէն որոշելու համար: Մասնաժողովը կը գումարվի Մօհամէրում դեկտեմբերին և իր աշխատանքները կը սկսէ 1914 թւի սկզբից:

◆ Սերբիական կառավարութեան տեղեկութիւնների համաձայն, Թիւրքիան կենտրոնացնում է մեծ թւով զօրքեր, որոնց կազմը ուժեղացվում է Բօլգարիայից մեկնող թիւրք գերի զինուորներով: Եւ այդ երևոյթը լինում է այն ժամանակ, երբ Բ. Դուռը իբր թէ հրաման է արձակել թիւրք զօրքերի զինաթափ լինելու մասին:

◆ Պարիզից «Рус. Сл.»-ի թղթակիցը հեռագրում է, որ եթէ հաւատալու լինենք յամառ լուրերին, այս տարվայ վերջին հրաժարական են տալու Դէլկասէն՝ Պետերբուրգի ֆրանսիական դեսպանի, և Իզվօլսկին Պարիզի ռուսաց դեսպանի պաշտօնից:

◆ Չինական զինուորական մինիստրութեան հաշւով Հարաւում ապստամբութիւնը ճնշելու համար ծախսվել է ոչ պակաս, ոչ աւելի՝ 58 միլիօն ռուբլի:

◆ Պէկինում երևան հանվեցին մի քանի դաւադրութիւն պրեզիդենտ Իւանշիկայի կեանքի դէմ:

◆ Խարբինում աջող փորձեր են կատարվում՝ քարածուխը գետնի տակ պահելու:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

8 նոյեմբերի

ՄՕՍԿՎԱ: Բացվեց տնայնագործական գործիքների սպառման համառուսական առաջին համագումարը: Ներկայ են նահանգական և գաւառական զեմստվօների 50 ներկայացուցիչներ:

ՊԱՐԻԶ: Շօմօնի մօտ երկու զինուորական օդագնաց գործիքի պայթիւնի պատճառով ընկան և մահացան:

ԷՊԻՆԱԼ: Գործիքի պայթիւնից ընկաւ զինուորական օդագնացը և հանվեց ջրից ջրահեղձ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Վախճանվեց տեխնօլօգիական ինստիտուտի պրօֆէսօր Կիրպիչևը:

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ: Եկաւ ծովային մինիստրը:

ՄՕՍԿՎԱ: Քաղաքագլուխ ընտրվեց 80 ձայնով ընդդէմ 62-ի Կատուարը:

ՏՕԿԻՕ: Սիպինգայ-Տաօնանֆու երկաթուղու արժէքը – 200 մղոն երկարութեամբ— հաշւված է 110 միլիօն: Գծին տրվում է կարևոր ռազմագիտական նշանակութիւն:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՓՈՔՐԻԿ ՖԵԼԻԵՏՕՆ

Երէկ, դեռ վաղ առաւօտեան, յանկարծ, սենեակիս դուռը շառաչմամբ բացվեց և իմ բարեկամ Ն. ներս խուժեց, յուզված, այլայլված:

— Ի սէր Աստուծոյ,—պոռաց նա, տեսնելով ինձ,—արդեօք մի քիչ առաջ երկրաշարժ չեղա՞ւ:

— Երկրաշա՞րժ, ոչ:

— Արեգակի խաւարում չեղա՞ւ:

— Գժվե՞լ ես, ինչ է, ինչ խաւարումն:

— Դուք տխրած չէ՞ք, վշտացած չէ՞ք:

— Ինչո՞ւ պէտք է տխրենք կամ վշտանանք. ոչ ոք մեր ծանօթներից և բարեկամներից չէ մեռել:

— Աւելի վատ բան է պատահել, քան մեռնելը:

— Ի՞նչ, ինչ է պատահել:

— Այ, կարդա, տես ինչ ահագին դժբաղդութիւն է պատահել:

Եւ նա մեկնեց ինձ տեղական մի թերթիկ, որի մէջ տպված էին հետևեալ երեք սարսափելի լուրերը:

«Մեզ տեղեկացնում են, որ Հայ Գրողների Ընկերութիւնը Էջմիածնից պաշտօնապէս նշանակված օրերը ոչ մի հանդէս չի կազմակերպում, այլ որոշել է առաջիկայ ամսվայ ընթացքում իր շաբաթական «հինգշաբթիներից» մէկը նուիրել յօբելեանին: Ընկերութիւնը առանձին պատգամաւորութիւն չէ ուղարկում Էջմիածին»:

«Հալաբարի մի շարք հասարակական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները ևս իրանց մի նիստում, որոշել են ոչնչով կապված չը զգալ Էջմիածնի նշանակված տօնակատարութեան օրերի հետ, և անկախ այդ օրերից կազմակերպել ընդհանուր տօնախմբութիւն: Այդ առիթով ընտրված է մի մասնաժողով»:

«Նման կերպով են վարվում Հալաբարի սպառողական ընկերութիւնը, Հալաբարի հասարակական ակումբը և Թիֆլիսում ու Թիֆլիսի նահանգում օգտակար գիտելիքներ տարածող ընկերութիւնը»:

Կարդալով, ես շատ լուրջ կերպով պատասխանեցի յուզված և այլայլված բարեկամիս.

— Ճիշդ որ, բարեկամս, մեծ աղէտ է պատահել: Ես կարծում եմ, որ նոյեմբ. 12-ին և 13-ին Թիֆլիսում, Էջմիածնում և Օշականում, ինչպէս և Կ. Պօլսում ահագին երկրաշարժ պէտք է լինի և ամբողջ հայութիւնը պէտք է կործանվի, որովհետև այնպիսի աշխարհահռչակ հիմնարկութիւններ, ինչպէս «Հայ Գրողների Ընկերութիւնը», «Հալաբարի ակումբը», «Օգտակար գիտելիքներ տարածող ընկերութիւնը» չեն մասնակցելու այդ օրերը Համազգային Յօբելեանին:

— Լուրջ ես ասում, որ հայութիւնը կը կործանվի:

— Անպատճառ կը կործանվի:

— Բայց այն ժամանակ կը կործանվի և «Հայ Գրողների Ընկերութիւնը»:

— Ոչ, միամիտ մնայ, նա չի կործանվի, նա աշխարհահռչակ ընկերութիւն է Հալաբարի ակումբի նման:

Եւ բարեկամս գնաց, համոզված՝ որ, արդարև, եթէ Հայ Գրողների Ընկերութիւնը և Հալաբարի ակումբը չը մասնակցեն Յօբելեանին, նոյմ. 12-ին և 13-ին, հայ աշխարհը կը կործանվի:

M.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Տղամարդկանց ատող կանանց ակումբ. —Զօրս տարի առաջ Ֆիլադէլֆիայում, Բուդօկօրլիբէ քաղաքում հիմնվեց մի ակումբ, որի անդամներն էին գեռատի կանայք, որոնք երդւում էին տուել չամուսնանալ:

Երդումը կայանում էր նրանում, որ ակումբին մասնակցողները երգում էին ինչ-որ երգ, որ վերջանում էր այսպիսի դարձուածքով. «Երբէք ես չեմ պատկանի տղամարդուն»:

Երեք տարի ակումբի անդամները պահեցին իրանց երդումը: Բայց մի անգամ ակումբի աւագ միսիս Բրաունի հետ դժբաղդութիւն պատահեց. նա ընկաւ աւտօմօբիլի անիւների տակ, և միայն ինչ-որ այդ րոպէին օգնութեան շտապած երիտասարդի ծառայութիւնը ազատեց նրան կորստից:

Շնորհակալութեան համար՝ միսիս Բրաունը հրաւիրեց իր մօտ իր «ազատչին»: Վերջինիս այցելութիւնները դարձան յաճախակի և վերջացան նրանով, որ երիտասարդները սիրեցին միմեանց, միսիս Բրաունը մոռացաւ իր հանդիսաւոր երդումը և սուրբ սեղանի առաջ նոր երդում տուեց՝ լինել հաւատարիմ ու սիրող կին իր ամուսնու:

Ակումբի անդամների զայրոյթը վերջ չունէր. ակումբն աստիճանաբար կրճատեց իր ֆունկցիաները, յետոյ բոլորովին փակվեց, իսկ նրա անդամները... հետևեցին միսիս Բրաունի օրինակին և ամուսնացան...

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչ՝ ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

ԱՄԵՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԻՑ

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներաւորութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն:

Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւանդութ.:

Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—$9\frac{1}{2}$—10 ք ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հիւ.

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.:

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւանդութ.:

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վերաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

Կ. Գ. ԳՈՒՐԳԵՆԻՋԷ—1—2 ժ. ներքին, երեխայոց հ. և ծաղկահատ: Արեան, մէզի, խուխի հետազօտութիւն:

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:

Կ. Գ. ԳՈՒՐԳԵՆԻՋԷ—6—7 ժ.

Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—96

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՊԱՏՄԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

[illegible]

Մովսէս Խորենացի

[illegible] Գինը 2 ռուբ. [illegible]

(ա.օ.) 862. 4—1

Русская азбука

и первая книга для чтенія. 3-е изданіе, цѣна 20 коп.

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

[illegible] քին և ծրագրին:

Ռուս-հայ լիակ. բառարան, գ. 8 ր.

Հայ-ռուս. լիակ. բառարան, գ. 6 ր.

Աշխարհաբարի քննական քերականութիւնը. . . գ. 50 կ.

Ռուսերէնի ինքնուսոյց, Ա. տ. գ. 25 կ.

» » Բ. » 40 կ.

Դիմել՝ А. Дагбашяну. Въ г. Шушу, Армянская Семинарія.

(հ.) 831. 2—2

Մամուլի տակից

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԾԱՆՐ ԵՐԱԶ

պիէսը չորս գործողութեամբ

ԼԵՒՈՆ ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ

Վաճառվում է «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցում:

ԳԻՆՆ Է 50 ԿՈՊ.

(օ. մ.) 815. 10—7

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

L. SOLUSOՅԻ հետևեալ երկերը.

1) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . . . 30 կ.

2) ԿՈՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), խմբագրութեամբ Լ. Ն. Տօլստոյի, կազմեց Ս. Բուլանժէ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . . 7 կ.

3) ԱՍԱՑՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՀՕՄԵԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստոյից, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . . . 5 կ.

4) ՔՈՅՐԵՐԸ, Թարգմ. Դանիէլեանի . 5 կ.

5) ԻՆՉՈՎ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . 10 կ.

Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 10 % զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա: Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ չի լինի:

Հասցէն՝ Ред. газ. «Мшакъ», Тифлисъ.

(3) 10—10

Վ ա ճ ա ռ վ ու մ ե ն

ՆԱՐԵԿ

Տպված ընտիր թղթի վրա մեծ տառերով, հաստատուն կազմով, մաքուր տպագրութեամբ:

Գինն է 2 ռուբլի:

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻ ՔՐՕՍԱՐԱՆ

Պարունակում է ընտիր վիճակախաղեր և իմաստալից ասացուածքներ: Երաշխան հաւրուստ. ունի յաւելուած, որ պարունակում է ԼՕԻՄԵՐԴԻԻ կարևոր մասերը, մարմնախաղաց, վիճակախաղ, հայլին, հայլին, նաև Ցովասափի սրտաշարժ պատմութիւնը: Գինն է կազմած 1 ր. 40 կոպ. երկու մասը միասին: Գումարով առնել ցանկացողին գոհացուցիչ զեղչ կը լինի:

Դիմել գրավաճառներին և հրատարակչին իրան՝ հետևեալ հասցէով. Յ. Քրիստափորեան, Մադատովսկայա փողոց, տ. Ռոստոմ Մարտիրոսեանի, Թիֆլիս: 856. 3—2

Վ Ա Ճ Ա Ռ Վ Ո Ւ Մ Ե Ն

Նիկ. Աբրահամեանի

հետևեալ հրատարակութիւնները.

I

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

երկաթ., կօլօնիալ, բակալ. և բամբակէ ապրանքների (առաջին անգամն է, որ լոյս է տեսնում հայերէն լեզուով), գինն է 2 ռուբ.:

II

Руководство торг. бухгалтеріи

въ связи съ керосинозав. производствомъ (2 допол. и исправл. изд.) Ц. 2 р. 50 к.

III

Таблица вычисл. процентовъ

отъ 1 до 360 дн. отъ 1/4 до 12% и на всѣ капиталы отъ 1 до 10,000 р. (2 изд.) Ц. 85 к.

IV

Журнальныя статьи

для опредѣл. дебета и кредита. Ц. 75 к.

V

Общедоступная справочн. книжка

для слушателей и слушательницъ бухгалтерск. курсовъ и занимающихся конторскими дѣлами. Ц. 30 к.

Հեղինակի մօտ՝ Бухг. курсы Н. В. Абраамяна, Николаевская, 22 և գրավաճառանոցներում:

(ե.հ.կ.) 680. 20—19

Զափահասների համար

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Բժշկ. ֆէլդշէր Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ

1) «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկութիւն» (կանանց և տղամարդկանց վեներական և այլ ցաւեր), բազմաթիւ բէցէպտներով, խորհուրդներով և նկարներով: Անհրաժեշտ բժշկարան է ամեն մի չափահաս մարդու համար, նամանաւանդ այնտեղ, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ: Լեզուն շատ պարզ ու ամենքին հասկանալի: Գինն է 50 կ.:

2) «Տրիպէր (սուսունակ) եւ նրա բժշկութիւնը» բէցէպտներով, բազմաթիւ խորհուրդներով ու նկարներով: Գինն է 20 կ.:

3) «Կեկիվարմոսի ցավերը կամ մաքի իրկէն», խիստ ծիծաղաշարժ փոքրիկ միմիկան չափահասների համար: Գինը 20 կ.:

4) «Սօնայի նռանդրէբը» յայտնի վոդրվիլ, շատ ծիծաղաշարժ 2-րդ հրատարակութիւն: Գինը 15 կ.

5) «Միւնեյն դագաղում», պատմուածք հայ-ծուբքական կեանքից. գեղեցիկ նկարներով Գինը 7 կ.:

6) «Բաճճիի կենսագրութիւնը», պատկերով: Ամենքին հասկանալի գրված: Գինը 10 կ.:

Ուղարկում եմ բոլոր գրքերը միասին: Պահանջողները պէտք է առաջուց զրկեն գրքերի գինը մարկաներով ճանապարհածախսը՝ բոլոր գրքերը միասին—17 կոպ. (Անպայման՝ զակազնօյ): Հասցէն՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г Есаянцу.

(հ. կ.) 44. 100—57

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ իրաւունքներով և

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉԱՔ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 15-ից ԲԱՑՎՈՒՄ Է կուրսերի զուգընթաց բաժանմունք երեկոյեան ժամը $7\frac{1}{2}$-ից սկսած պարապմունքներով:

Ընդունելութիւնը դպրոցում առ. ժ. 8-ից մինչև ցեր. 3-ը, I Тумановская, с.д. № 13.

Ընդունելութիւնը կուրսերում երեկ. ժ. 6-ից մինչև 10-ը, Михайловскій пр., № 17.

(ա.օ.) 851. 10—4

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Գ. եւ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ

Նիկօլայեվսկայա, 36, Վօրօնցօվի արձանի մօտ: Ընդունելութիւնը երեկոյեան ժամը 4—7-ը:

613. 50—49

ՈՍԿԷ ԺԱՄԱՑՈՅՑ

բոլորովին հարկաւոր չէ: Փոխ. 200 ր. արժեցող ոսկէ ժամացոյցի տուաջարկում ենք անմիջական կերպով բերել տալ Բերլինից ֆրանկօ. Նոր ոսկուց շինված ժամաց. «ԽՐՕՆՕՄԷՏՐ» անունով, որը թէ ձևի և թէ շքեղութ., կողմից չէ տարբերվում ոսկէ ժամացոյցից և արժէ 4 ռուբ.: Այդ ժամաց.-թէ տղամ. և թէ կանացին, շատ տափակ է, երկու փականներով՝ ծածկված էլեգտր. միջոցով 18 քարատ. ոսկէ հաստ շերտով: Ժամաց. մեխանիզմ մը ամենալաւ տեսակի է, քարերով, լարումը «Րէմօնտուար» 40 ժամ-անգամ և մինչև րոպէները ստուգված ընթացքով: **Ուղիղ քանելու համար երաշխաւորում ենք 10 տարով**: Ժամաց. գինը 4 ռուբ., 2 հատը՝ 7 ր. 50 կ., 4 հատը՝ 14 ր. 25 կ.: Ով մեզանից բերել տայ այդ ժամաց., նա ընդմիշտ շնորհակալ կը մնայ: Իւրաքանչ. ժամաց. ՁՐԻ կցում ենք. 1) Տղամ. շղթայ երկկողմ, կամ կանացի՝ պարանոցային, ֆրանս. իսկ ոսկուց, 2) Բրելօկ-բինօկլ պարիզեան հետաքրքր. տեսարաններով և 3) Զամշեայ քսակ ժամաց. համար: Ճանապարհածախսը, հանդերձ մաքսով, 50 կ. (Սիբիր 75 կ.): Պատուէրները ճշգրիտ ուղարկվում են վերադիր վճ. և առանց կանխավճարի: Գրել կարելի է ամեն լեզուներով, հետևեալ հասցէով, որը կարելի է արտագրել և կամ թէ զուրս կտրել և ամուր կպցնել ծրարի երեսին (փակ նամակներին կպցնել 10 կ. մարկա, իսկ բաց նամակներին՝ 4կ.):

Հասցէագրել

Berlin	I. Strumfeld
Берлинъ. 124.	Klosterstr. № 42

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ! Կեղծիքներից խուսափելու համար յայտարարում ենք, որ մեր ժամացոյցները իսկական «ԽՐՕՆՕՄԷՏՐ» է և ցիֆերբլատի վրա գրված է «Բեռլին ԽՐՕՆՕՄԷՏՐ»:

(10, 20, 30) (B. 49684) 3—3

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է Թիֆլիսի և Բագւի գրավաճառանոցներում

„ՍՈԽԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ"

Ազգային լիակատար ԵՐԳԱՐԱՆԻ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ տպագրութիւնը, բաղկացած 344 մեծադիր երեսներից, ընտիր թղթի վրա, մաքուր և շքեղ տպագրութեամբ: Նոր հրատարակութեան մէջ լոյս են տեսել, բացի յայտնի գործածական երգերից, նաև նոր երգեր և բանաստեղծութիւններ՝ բազմաթիւ կենսագրականներով և ծանօթութիւններով: Գինն է ճանապարհածախսով՝ 1 ր. 20 կ., իսկ գումարով՝ 1 ռուբլի: Օտար քաղաքներից դիմում են Բագու, «Սոխակի» հրատարակչին, հետևեալ հասցէով. Протоіерею Григорію Григоріанцъ, БАКУ.

(Ն.Հ.) 846. 3—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный